

Sosiaalisen luototuksen lainsäädännön muuttaminen

Ritva Liukonen STM
Aikuissosiaalityön verkosto 5.9.2022

Sosiaalisen luototuksen lakihankkeen

taustaa

- Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. Koska nykyjärjestelmässä sosiaalinen luototus on ollut kunnille vapaaehtoista, kaikki kunnat eivät ole palvelua järjestäneet.
- Hallitusohjelman mukaan sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen selvitetään, ja selvityksen pohjalta se otetaan käyttöön koko maassa vaalikauden aikana (HO 2019, s. 82).
- Uudistus on hallitusohjelmassa osana keinoja, joilla estetään ylivelkaantumista ja tehostetaan velkaneuvontaa.
- Hankkeessa teetettiin selvitys sosiaalisen luototuksen valtakunnallisen käyttöönoton edellytyksistä, joka julkaistiin syyskuussa 2022 (STM 2021:24, Sosiaalinen luototus – Selvitys valtakunnallisen käyttöönoton edellytyksistä, Niskanen Olli-Pekka). Valmistelua jatkettiin virkamiestyönä.

Sote-uudistuksen johdosta jo tehdyt muutokset

- Sosiaalinen luototus siirtyy kunnilta hyvinvointialueille sote-uudistuksen myötä 1.1.2023. Siirron edellyttämät lakitekniset muutokset on jo toteutettu sote-100 lakipaketissa (HE 56/2021 vp).
- Siirtymäsäännökset mahdollistavat luototuksen jatkumisen hyvinvointialueen tehtävänä heti 1.1.2023 lukien.
 - Vuonna 2019 sosiaalisen luototuksen palvelua: ei ollut lainkaan 7 hyvinvointialuetta, 5 alle puolet asukkaista luototuksen piirissä, 8 alueella yli puolet asukkaista toiminnan piirissä ja koko hyvinvointialueen tasolla sosiaalista luototusta oli käytössä Vantaa-Keravan hyvinvointialueella ja Helsingissä.
- Koska luottopääoma ei ole kuulunut valtionosuusjärjestelmästä rahoitettuihin menoihin, kuuluu aikaisempi pääoma kuntien omaisuudeksi. Kuntien myöntämien lainojen pääomat tulee tilittää takaisin kuntiin sitä mukaa, kuin asiakkaat maksavat lainapääomaa takaisin.

Esityksen keskeinen sisältö

- Esityksessä tavoitellaan sosiaalisen luototuksen alueellisesti yhdenvertaisempaa saatavuutta, eli sitä olisi järjestettävä kaikilla hyvinvointialueilla.
- Esityksessä esitetään, että sosiaalisesta luototuksesta tulisi valtakunnallinen ja lakisääteinen määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu.
- Hyvinvointialueen olisi järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttäisi.
- Sosiaalinen luototus säilyisi edelleen sosiaalihuoltoon kuuluvana ja siten hyvinvointialueelle siirtyvänä sosiaalityön välineenä.

Keskeinen sisältö jatkuu

- Esitys sisältää säädökset myös vapaakuukausista ja maksuvapautuksista, joiden tavoitteena on estää ylivelkaantumista.
- Lisäksi sosiaalisen luoton hakijalle ja luotonsaajalle annettavasta taloudellisesta neuvonnasta ja ohjauksesta säännellään aiempaa tarkemmin.
- Laissa säädettäisiin myös sosiaalisen luoton luottopääoman menoihin myönnettävästä valtionavustuksesta.

Lausuntokierroksella saatu palaute

- Esitysluonnos oli lausuntopalvelu.fi:ssä lausunnoilla 30.5.-31.7.2022 ja lausuntoja antoi 38 toimijaa. Lausunnoista laadittiin yhteenveto ja lausunnot ovat nähtävillä hankeikkunassa.
- Lähes jokainen lausunnonantajista kannatti uudistuksen tavoitteita laajentaa sosiaalisen luototuksen saatavuutta alueellisesti ja näki uudistukset yhtenä keinona ylivelkaantumisen ehkäisemisessä.
- Lausunnoissa nostettiin kuitenkin esiin myös se, että koska esitys antaisi toteutuessaan päätösvallan hyvinvointialueille määritellä sosiaalisen luototuksen yleiset perusteet, sosiaalisen luoton tarpeessa olevat henkilöt tulisivat jatkossakin olemaan eri hyvinvointialueilla jonkin verran eriarvoisessa asemassa keskenään. Tästä syystä toivottiin jatkossa soveltamisopasta.

Lausuntopalaute jatkuu

- Vapaakuukausia ja maksuvapautuksia pidettiin lähtökohtaisesti kannatettavina uudistuksina. Lausuntojen perusteella pykälien sanamuotoja on tarkennettu ja perusteluja täydennetty. Myös vaikutusten arviointia on täsmennetty, kuten esitetty laskennallisia arvioita taloudellisista vaikutuksista.
- VM katsoi valtionavustuksen mekanismina sopivan luottopääoman kattamiseen, mutta kommentoi esityksen suhdetta talousarvioon (lisää seuraavalla dialla).
- Lausuntojen ehdotuksista poiketen esityksessä ei säädettäisi luottotietorekisteriin tehtävästä maksuhäiriömerkinnästä sosiaalista luottoa myönnettäessä velkajärjestelyihin. Selvitetty mahdollisuuksia alustavasti OM:n kanssa, mutta koska tämä tarkoittaisi merkittävää muutosta yksilön asemaan esim. yksityisoikeudellisten sopimusten saralla, tämä vaatisi jatkossa laajempaa valmistelua OM:n kanssa.

Rahoitus

- VM:n näkemys HE:n suhteesta talousarvioesitykseen on otettu huomioon.
- Lakiesitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2023 talousarvioksi (budjettilaki) sekä vuoden 2022 III lisätalousarvioon.
- Sosiaalisen luototuksen valtakunnallistamisen määrärahaksi 9 500 000 euroa luottopääoman kertaluonteiseen valtionavustukseen sekä vuosittain 600 000 euroa vuosille 2023-2026 (pysyviin kustannuksiin).
- Sosiaalisesta luototuksesta annetun lain mukaisten tehtävien kustannukset kuuluvat luottopääomaa tai luottotappiosta aiheutuvia menoja lukuun ottamatta hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain piiriin (617/2021).
- Sosiaalisesta luototuksesta annetussa laissa säädettäisiin, että valtio maksaa sosiaalisen luototuksen luottopääoman alkurahoituksen valtionavustuksena ja että näihin valtionavustuksiin sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001).

Lakihankkeen aikataulu

- Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vko 38
- Lain tarkoitus tulla voimaan 1.8.2023:
 - Hyvinvointialueet olisivat toimintaa käynnistettäessä erilaisissa tilanteissa, sillä osalle alueista siirtyy aiempaa osaamista kunnista.
 - Osa hyvinvointialueista voi jatkaa luototuksen myöntämistä heti lain tultua voimaan vähäisin tarkennuksin nykytilanteeseen – osan taas tulee varautua lain voimaantuloon laajemmin.

Kiitos!

